

ROCZNIK TOMISTYCZNY
12 (2023) 1

ROCZNIK TOMISTYCZNY

12 (2023) 1

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHES JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY

12 (2023) 1

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzuski (sekretarz / secretary), Magdalena Płotka (zastępca redaktora naczelnego / deputy editor), Dawid Lipski, Natalia Herold (internet), Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Michał Zembrzuski, Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Janusz Węgrzecki, Antoni B. Stępień, Arkady Rzegocki, Jerzy Nitychoruk, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Piotr Jaroszyński, Pavol Dancák, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Artur Andrzejuk, Anton Adam.

RECENZENCI / REVIEWERS

Marcin Trepczyński, Antoni B. Stępień, Marek Prokop, Tomasz Pawlikowski, Mikołaj Krasnodębski, Marcin Karas, Andrzej Jonkisz, Piotr Jaroszyński, Grzegorz Hołub, Paul J. Cornish, Imelda Chłodna-Błach, Marcin Bukała, Henryk Anzulewicz.

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Elżbieta Pachciarek (j. polski), Bernice McManus-Falkowska, Ewa A. Pichola, Joanna Pyłat, Magdalena Płotka (j. angielski), Christel Martin, Iwona Bartnicka (j. francuski), Adam M. Filipowicz, Michał Zembrzuski (greka, łacina)

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Małgorzata Biegańska-Bartosiak

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2023

ISSN 2300-1976

Unikalny numer identyfikacyjny – 493506

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego

ul. Klonowa 2/2

05-806 Komorów POLSKA

www.roczniktomistyczny.pl

e-mail: redakcja@roczniktomistyczny.pl

**Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego**

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Druk i oprawa: Sowa Sp. z o.o., ul. Raszyńska 13, 05-500 Piaseczno
www.sowadruk.pl

Spis treści

Od Redakcji (Michał Zembrzuski)	9
Miejsce filozofii w zespole nauk Z Antonim B. Stępnem rozmawia Artur Andrzejuk.....	11

Rozprawy i artykuły

Artur Andrzejuk Teologia Tomasza z Akwinu. Specyfika głównych zagadnień	17
Marcin Karas Middle Ages and Renaissance Reconciled in the Philosophical Thought of Nicolaus Copernicus.....	31
Izabella Andrzejuk Konstanty Michalski (1879-1947) and His Philosophy of History	47
Agnieszka Gonddek Tomaszowa koncepcja miłości w ujęciu ojca Feliksa Wojciecha Bednarskiego OP.....	63
Michał Zembrzuski Tomaszowe rozumienie wiary jako aktu intelektu i kwestia intelektualności treści wiary (<i>intellectus fidei</i>).....	87
Paweł Lesiński, Małgorzata Łuszczzyńska Dobro wspólne w refleksji św. Tomasza z Akwinu a społeczne związanie własności prywatnej w art. 14 ust. 2 niemieckiej ustawy zasadniczej.....	107
Magdalena Płotka Afektywna droga do Boga w ujęciu Bonawentury	127
Tomasz Ł. Stanowski Wątki tomistyczne w filozofii Józefa Gołuchowskiego	139
Izabella Andrzejuk Zagadnienie wychowania w antropologii Konstantego Michalskiego	159
Anton Adam Miejsce filozofii w teologii Wincentego Granata.....	171
Bożena Listkowska Etyka komunikacji w miłości. Studium przypadku bohaterów <i>Ciemnej nocy miłości</i> Mieczysława Gogacza	191
Marian Szymonik Filozofia jako nauka kontemplująca i wyjaśniająca byt – znaczenie tomizmu w wyjaśnianiu faktu religii.....	205
Tomasz Pawlikowski Identyfikacja pryncypiów i separacja metafizyczna w procesie poznania bytu jako bytu	233
Michał Ziółkowski Substancje oddzielone i postczłowiek. Próba konfrontacji myśli Akwinaty z doktryną współczesnego transhumanizmu	249
Artur Andrzejuk Thomistic Theory of Personal Relations	267

Edycje i tłumaczenia

Paweł Borkowski Encyklika <i>Rerum omnium perturbationem</i> Piusa XI – wstęp do przekładu.....	279
Ojciec święty Pius XI Encyklika <i>Rerum omnium perturbationem</i>	283

Sprawozdania i recenzje

Natalia Herold Sprawozdanie z działalności Naukowego Towarzystwa Tomistycznego w roku akademickim 2022/2023	297
Michał Zembrzuski Sprawozdanie z Sympozjum Tomistycznego w Łomży 8 marca 2023	303
Tomasz Ł. Stanowski <i>Semper vivus</i> . Filozofia Józefa Gołuchowskiego z okresu wileńskiego w artykułach litewskiej badaczki Rūty Marij Vabalaitė	307
Karolina Sienkiewicz Filozofia w szkole: wczoraj, dziś, jutro. Recenzja: Agnieszka Gondek, <i>Filozofia wychowania. Filozofia jako podstawa wykształcenia ogólnego w szkole średniej, Warszawa 2022</i>	319
Artur Andrzejuk Uwagi o bycie i istnieniu. Na marginesie przekładu książki Étienne Gilsona <i>Constantes philosophiques de l'être</i> . Recenzja: Étienne Gilson, <i>Filozoficzne stałe bytu</i> , tłum. M. Morek, Warszawa 2022.	325
Maciej Nowak Recenzja: Michał Chaberek, <i>Święty Tomasz z Akwinu a ewolucja</i> , Wydawnictwo Marek Derewiecki, Kęty 2019	337
Konstanty Milancej Recenzja: Piotr Moskal, <i>Metafizyka dla studentów teologii</i> , Wydawnictwo Bernardinum, Pelplin 2022	347
Jan Pociąg Recenzja: Marcin Karas, <i>Filozofia i kultura w czasach przełomu. Studia i materiały z badań historyzoficznych</i> , Kraków 2023	349

Polemiki i dyskusje

Peter A. Redpath Small Mistakes in the Beginning: Stanley L. Jaki: Arch-Defender of Christian Civilization of Freedom, and Somewhat Unwitting Obstacle to It?: An American/ Gilsonian Perspective	357
Nota o Autorach.....	365

Table of Contents

Editorial (Michał Zembrzuski).....	9
The place of philosophy among other sciences Artur Andrzejuk's interview with Antoni B. Stępień.....	11

Dissertations and articles

Artur Andrzejuk Theology of Thomas Aquinas. Characteristics of Main Issues.....	17
Marcin Karas Middle Ages and Renaissance Reconciled in the Philosophical Thought of Nicolaus Copernicus.....	31
Izabella Andrzejuk Konstanty Michalski (1879-1947) and His Philosophy of History.....	47
Agnieszka Gonddek Thomas's Concept of Love from the Perspective of Father Feliks Wojciech Bednarski OP.....	63
Michał Zembrzuski The Faith as an Act of the Intellect and the Issue of the Intellectuality of the Content of Faith (<i>intellectus fidei</i>) in Thomas Aquinas's Thought.....	87
Paweł Lesiński, Małgorzata Łuszczynska The Thomas Aquinas's idea of common good in relation with private property's social obligation in the art. 14 p. 2 of German basic law.....	107
Magdalena Płotka The affective path to God according to Bonaventure.....	127
Tomasz Ł. Stanowski Thomistic threads in the philosophy of Joseph Goluchowski.....	139
Izabella Andrzejuk The problem of upbringing in anthropology of Konstanty Michalski.....	159
Anton Adam Place of Philosophy in Theology of Wincenty Granat.....	171
Bożena Listkowska The Ethics of Communication in Love. A Case Study of the Characters of Mieczysław Gogacz's <i>Dark Night of Love</i>	191
Marian Szymonik Philosophy as a science that contemplates and explains the ens – the importance of thomism in explaining the fact of religion.....	205
Tomasz Pawlikowski Identification of Principles and the Metaphysical Separation in the Cognition of Being.....	233
Michał Ziółkowski Separate Substances and the Post-Human. An Attempt to Confront Aquinas' Thought with the Doctrine of Contemporary Transhumanism.....	249
Artur Andrzejuk Thomistic Theory of Personal Relations.....	267

Editions and Translations

Paweł Borkowski Encyclical of Pius XI <i>Rerum omnium perturbationem</i> – introduction to translation.....	279
Holy Father Pius XI Encyclical <i>Rerum omnium perturbationem</i>	283

Reports and Reviews

Natalia Herold Report on the activities of the Scientific Thomistic Society in the academic year 2022/2023	297
Michał Zembrzuski Report from the Thomistic Symposium in Łomża on March 8, 2023	303
Tomasz Ł. Stanowski <i>Semper vivus</i> . The philosophy of Joseph Goluchowski from the Vilnius period in the articles of the Lithuanian researcher Rūta Marija Vabalaitė.....	307
Karolina Sienkiewicz Philosophy at school: yesterday, today, tomorrow Review: Agnieszka Gondek, <i>Filozofia wychowania. Filozofia jako podstawa wykształcenia ogólnego w szkole średniej</i> , Warszawa 2022	319
Artur Andrzejuk Notes on being and existence. On the margin of the translation of Étienne Gilson's book <i>Constantes philosophiques de l'être</i> . Review: Étienne Gilson, <i>Filozoficzne stałe bytu</i> , trans. M. Morek, Warszawa 2022.....	325
Maciej Nowak Review: Michał Chaberek, <i>Święty Tomasz z Akwinu a ewolucja</i> , Wydawnictwo Marek Derewiecki, Kęty 2019	337
Konstanty Milancej Review: Piotr Moskal, <i>Metafizyka dla studentów teologii</i> , Wydawnictwo Bernardinum, Pelplin 2022	347
Jan Pociąg Review: Marcin Karas, <i>Filozofia i kultura w czasach przełomu. Studia i materiały z badań historyzoficznych</i> , Kraków 2023	349

Controversy and discussions

Peter A. Redpath Small Mistakes in the Beginning: Stanley L. Jaki: Arch-Defender of Christian Civilization of Freedom, and Somewhat Unwitting Obstacle to It?: An American/ Gilsonian Perspective	357
Note about authors.....	365

Recenzja:
Marcin Karas, *Filozofia i kultura w czasach przełomu. Studia i materiały z badań historiozoficznych*,
Kraków 2023

Historiozofia to dziedzina nauki przeznaczona dla tych, którzy zadają sobie pytania: Jak to właściwie jest? Czy to wszystko, co się wydarza na świecie, ma jakiś sens, a może jest „snem wariata śnionym nieprzytomnie”? Czy rządzą „tym wszystkim” jakieś prawa, a może wszystko zależy od przysłowiowej „długości nosa Kleopatry”? Czy „wszystko już było”, a może jednak przynajmniej od czasu do czasu pojawia się coś nowego? Czy to, co się dzieje, zmierza do jakiegoś celu, a może dzieje się, ot, tak sobie, nie wiadomo po co?

Poszukiwacze kompetentnych odpowiedzi na te pytania z zaciekawieniem sięgną po książkę profesora filozofii Marcina Karasa zatytułowaną *Filozo-*

fia i kultura w czasach przełomu. Sięgną – i nie zawiodą się! Na dwustu dwudziestu stronach Autor zebrał studia i materiały, które prezentował podczas licznych konferencji naukowych. Są to więc teksty oparte na solidnej wiedzy, a jednocześnie podane w sposób przystępny dla każdego czytelnika, który lubi rozmyślać nad kwestią: Jak to właściwie jest?.

Historiozoficzny obraz świata malowany przez Karasa imponuje rozległością zakresu i wielością poruszanych tematów. Ta rozległość i wielość może nawet wydawać się miejscami nieokreślona, ale w miarę zagłębiania się w lekturę czytelnik dostrzeże, że treściowo różnorodne nici mają pew-

Mgr inż. Jan Pocij, architekt i teolog zainteresowany tomistyczną filozofią przyrody i przyrodoznawstwa.

ną wspólną cechę. Powstanie kalendarza, historyczne znaczenie Bizancjum, porównanie poglądów filozoficznych Kopernika i św. Tomasza z Akwinu, program kosmiczny Stanów Zjednoczonych, odkrycie lantanowców, kwestia dostępności broni palnej, świat widziany oczami „kapłana” mariawickiego – wszystkie te wątki łączy osnowa przełomowych procesów w dziejach ludzkich jednostek i społeczności.

Czytelnik, który od dziecka przychodził za oczywistą oczywistość, że rok dzieli się na dwanaście miesięcy, w trakcie lektury zaczyna zdawać sobie sprawę z faktu, jak ważnym dokonaniem w historii rodzaju ludzkiego było ułożenie najpierw pogańskiego, a następnie chrześcijańskiego kalendarza, i jak poważne niebezpieczeństwo czai się w laickiej koncepcji linearnej wizji dziejowego postępu, mierzonego kalendarzem. Czytelnik, którego wiedzę o Bizancjum ukształtowały obiegujące opinie na temat „bizantyńskiego przepychu” i „hieratyczności”, znajduje nakreśloną śmiałymi zdaniem panoramę dziejów Cesarstwa Wschodniego, rozjaśniającą jego obraz zakłamaną przez czarną legendę medialnych nienawistników, a jednocześnie przywracającą właściwe proporcje w tych porównaniach między średniowiecznym Wschodem a Zachodem, które tendencyjnie deprecjonują Zachód. Z kolei czytelnik zagubiony między katolicką tradycją a niemilosierdnym panującym od sześćdziesięciu lat zamętem doktrynalnym, zwanym dla niepoznaki „teologicznym pluralizmem”, oddycha z ulgą po lekturze rozdziałów, w których Profesor obnaża mizериę koncepcji Teilharda de Chardina, precyzyj-

nie wskazując miejsce przerwania ciągłości tradycji teologicznej i liturgicznej Kościoła i pozwalając stanąć suchą nogą na pewnym gruncie odwiecznej Prawdy.

Analizując problemy filozoficzne i kulturowe pojawiające się „w czasach przełomu”, Karas zwraca jednocześnie uwagę na ciągłość idei łączących umysły dokonujące prawdziwych przełomów. Dokonując porównania poglądów filozoficznych Mikołaja Kopernika i św. Tomasza z Akwinu, wykazuje, że myśli fromborskiego kanonika i dominikańskiego teologa spotykają się na wspólnym gruncie kosmologii rozwijanej w duchu arystotelesowskim. „Kopernik kontynuował w filozofii dzieło Akwinaty – pisze Profesor – a więc rozwój arystotelizmu jako systemu żywego, który zmienia się, poszerza i ulega ważnym modyfikacjom, niezbędnym do tego, aby wyjaśnić nowe odkrycia czy to metafizyki, czy też przyrodoznawstwa”.

Pisząc o ciągłości idei filozoficznych, zdolnych asymilować zmieniające się obrazy świata nauk przyrodniczych, Karas dostrzega również niebezpieczeństwo czyhające na umysły tych wyedukowanych „żywiółków pomniejszego płazu”, które znalazłszy „zabezpieczenie socjalne” w instytucjach naukowych (kościelnych lub świeckich), oplatają owe idee bluszczem swojej poprawno-ideologicznej twórczości. Tonem wolnym od potępienia – bo przecież *omnis castigatio contumelia vacare debet* – Profesor pisze o siedemnastowiecznych pisarzach katolickich, którzy w imię obrony poprawno-filozoficznej wizji kosmologicznej stawili życie na tworzeniu monumentalnych dzieł w obronie zdezaktualizowanego

geocentryzmu, wyświadczać zarazem niedźwiedzią przysługę arystotelizmowi. Ich nazwiska (Ricciolli, Clavius, Malapert) pojawiają się w tekstach Profesora niczym groźna przestroga dla współczesnych naśladowców, usiłujących bronić tez tomistycznych zdezaktualizowanych przez nauki przyrodnicze. Podobne teksty, mające charakter przestróg, poświęca Autor postaciom takim jak Wilhelm Ockham i Mikołaj Malebranche, którzy ulegli innemu niebezpieczeństwu, czyhającemu na myślicieli, a mianowicie: pochopnemu wysnuwaniu wniosków z niedostatecznie ugruntowanych przesłanek. Karas opisuje *sine ira et studio* ścieżki ich myśli i koleje ich życia, wyciągając wniosek historyozoficzny: zwolennicy zarówno nowatorskich, jak i tradycyjnych rozwiązań w teorii poznania są zobowiązani do starannego ich uzasadniania, aby nie stały się przedmiotem skutecznej krytyki ze strony bardziej wyrafinowanych, choć niekoniecznie poprawnych teorii. Uzupełnieniem tego stwierdzenia jest wniosek w sprawie Bergsona koncepcji intuicji, która „nie może pretendować do miana solidnej podstawy do zbudowania niezawodnej i uniwersalnej metafizyki”, jednak może odgrywać rolę krytyki przełomowych idei, inspirującej do lepszego formułowania argumentów – i taką pozytywną rolę wydaje się dostrzegać Profesor we wszystkich wymienionych, nietrafionych dokonaniach filozoficznych.

Od istotnych zagadnień epistemologicznych przechodzi Autor ze swobodą polihistora do obszernej recenzji piątego tomu z serii „Kultura Pierwszej Rzeczypospolitej w dialogu z Europą.

Hermeneutyka wartości”. Recenzja ma charakter artykułu poświęconego polskiej kulturze religijnej u progu czasów nowożytnych. Karas historyozoficznie zauważa, że siła Polski Jagiellonów, Batoro i Wazów „ma swe korzenie nie tylko w rozwoju gospodarki folwarcznej, ale może przede wszystkim w rozwoju idei religijnych i kultury chrześcijańskiej”. Zaiste, trudno o celniejsze stwierdzenie, i można tylko żałować, że naszym polskim Ojcom zabrakło konsekwencji w budowaniu dzielności etycznej, dzięki której świat zadawałby sobie dzisiaj pytanie: Czy Rzeczpospolita jest nowym Rzymem? Tę dzielność rozwinęli w sobie purytańscy Ojcowie-Założyciele Nowej Anglii i dlatego historyozoficzne pytanie Profesora zadane w kolejnym rozdziale brzmi: Czy Stany Zjednoczone są nowym Rzymem? Odpowiedź jest twierdząca, co zapewne nie zaskoczy czytelnika mającego choćby szcątkową wiedzę na temat dokonań cywilizacyjnych starożytnego Rzymu, ale czytelnik znający ponadto Księgę Apokalipsy świętego Jana Apostoła natychmiast zada sobie pytanie: Czyżby Stany Zjednoczone miały skończyć tak, jak ich starożytny pierwowzór? Starożytny Rzym jest w Apokalipsie określony mianem nierządniczy zasiadającej na siedmiu wzgórzach, co ma oznaczać stolicę duchowych potęg sprzeciwiających się Bogu. „Dokonania” współczesnych Stanów Zjednoczonych, takie jak masonska pieczęć połączona z deklaracją „W Bogu nasza ufność” czy globalna promocja konglomeratu perwersji oznaczanego literami LGBT zdają się sugerować możliwość realizacji czarnego scenariusza, którego przerażającą

zapowiedź miałyby stanowić zniszczenie wieżowców Centrum Światowego Handlu.

Profesor jednak nie wchodzi w rolę Kasandry wszytkowiedzącej i zamiast ferować potępiające wyroki poszerza podstawę historiozoficznych dociekań, omawiając amerykańskie i – miejscami – euroatlantyckie dokonania w dziedzinie rozwoju techniki i idei praw człowieka. Podaje imponującą liczbę danych o programie lotów księżycowych i programie kosmicznych wahadłowców, dodając akcent humorystyczny w postaci omówienia poglądów grupy negacjonistów tych programów. Rozdziały na ten temat stanowią gotowy scenariusz filmu dokumentalnego, zawierającego refleksję historiozoficzną, której oś mogłaby stanowić rzymska sentencja *alut aemulatio ingenia*, użyta w kontekście realizacji podboju kosmosu opartego na bezprecedensowym postępie technologicznym dokonanym w czasie II wojny światowej i zimnej wojny.

Wątek techniczny wprowadza Autor również w rozdziale zatytułowanym: *Czy historia motoryzacji ma znaczenie dla historiozofii?* Pytanie jest szczególnie ważne w obliczu forsowanego przez rząd wielu krajów obligatoryjnego przejścia z napędu spalinowego na napęd elektryczny. Ujęcie tematu przez Karasa pokazuje, że kultura techniczna to integralna część szeroko rozumianej kultury i stanowi płodne podłoże myśli historiozoficznej. Częściowo podobny wydźwięk ma tekst poświęcony kwestii powszechnej dostępności do innego wynalazku techniki – broni palnej. Amerykanie, którzy zwykli nazywać swój popularny pistolet typu

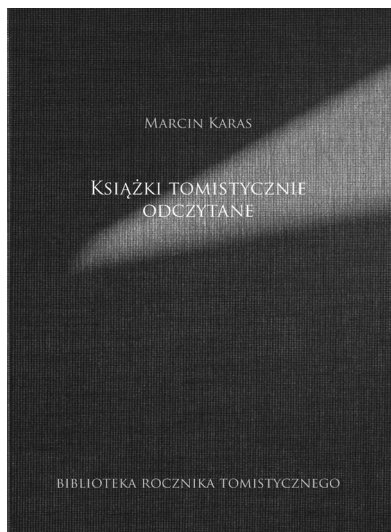
Colt „wyrównywaczem szans”, są gotowi stawać z bronią w rękę w obronie swojego życia i własności – i dobrze się stało, że dzięki Profesorowi również ten przykład związku kultury technicznej z wolnością obywatelską, stanowiącą jedną z podstaw szeroko rozumianej kultury, stał się przedmiotem refleksji historiozoficznej w najbardziej rozbrojonym społeczeństwie świata, jakim jest współczesne pokolenie Polaków.

Jeżeli można się pokusić o porównanie książki Karasa do koncertu Jankiela, opisanego w *Panu Tadeuszu*, to ostatni jej rozdział należałoby porównać do owego „zgrzytu żelaza po szkle”, który w tamtym koncercie się pojawił. Autor opisuje w nim swoją znajomość z niejakim Konradem Rudnickim (1926–2013), „synem starego Rudnickiego” – komunistycznego rewolucjonisty imieniem Lucjan (1882–1968). Zgodnie z zasadą „niedaleko pada jabłko od jabłoni”, towarzysz Konrad wstąpił w czasie wojny do Gwardii Ludowej, aby potem do końca życia utrzymywać więź z „polskojęzyczną wspólnotą rozbójniczą”, okupującą Polskę najpierw pod osłoną rosyjskich bagnietów, a po tak zwanej transformacji ustrojowej – dzięki agenturalnej dominacji w sferach ekonomii, polityki i sądownictwa. Do śmierci pozostał wierny komunistycznemu zakłamaniu, relatywizując – jak wynika z opisanych przez Autora rozmów – zarówno swój młodzieńczy udział w zdradzie polskości, jak i swoje późniejsze „liberalnochrześcijańskie” zaangażowania ideowe. I oto Karas widzi w nim człowieka „skromnego i sympatycznego”, „ważnego bohatera polskiej historii najnowszej” i „wyjątkowego świadka dziejów idei”, co

każe po mickiewiczowsku zapytać: Czy instrument niestrojony? Czy się muzyk myli? Co każe Profesorowi, który najpierw przenikliwie demaskuje fałsz myśli Teilharda de Chardina, wystawić na koniec laurkę postaci, przy której francuski książdz-paleontolog wydaje się krynicą prawdy? Gdzie podziała się refleksja nad sensem, kierunkiem i celem idei ucieleśnianych przez Rudnickiego? Skąd ta łyżka dziegciu w beczce miodu? Trudno posądzać tak wytrawnego filozofa jak profesor Marcin Karas o sprzeniewierzenie się historyzoficznej prawdzie w imię czysto osobistej sympatii. Więc co? Chrześcijańskie miłosierdzie dla zbłąkanej owieczki?

Kończąc recenzję, można by więc stwierdzić, że w *Filozofii i kulturze w czasach przełomu* mamy do czynienia z dziełem – jak to się dzisiaj modnie mówi – niejednoznacznym, kontrowersyjnym,

zmuszającym do myślenia. Takie stwierdzenie zabrzmiałoby zapewne w uszach niejednego czytelnika jak najlepsza rekomendacja, jednak nie odpowiadałoby prawdzie. Mimo że książka Karasa jest zbiorem tekstów wygłaszanych przy różnych okazjach, stanowi dzieło ideowo zwarte. Fragment „przełomowej” konstrukcji wieży Eiffla na okładce kieruje umysł ku naukowej dyscyplinie myślenia. „Szkiełko i oko” ogląda w niej świat z techniczną precyzją i nie pozostawia wątpliwości co do historyzoficznych przekonań Mędrca – z wyjątkiem jednego, jedyne, ostatniego rozdziału. Nie mamy więc do czynienia z dziełem kontrowersyjnym. Mamy do czynienia z dziełem *zagadkowym*, przy czym zagadką wydaje się nie tyle tekst, ile jego Autor. Nie dziwny się zatem, gdy po lekturze wyrwie nam się z ust pytanie: Kim Pan jest, Panie Profesorze?

Marcin Karas

*Książki tomistycznie odczytane.
Lektury historyczne, filozoficzne
i teologiczne*

Warszawa 2022

Pomysł zebrania w tej książce czterdziestu dwóch różnych recenzji, omówień, ocen i refleksji na temat rozmaitych książek historycznych, filozoficznych i teologicznych zrodził się z dwojakiej refleksji – tomistycznej i życiowej. Refleksja tomistyczna to realistyczne przekonanie, że warto poddać jednolitej refleksji szereg różnych publikacji, aby pokazać ich wartość, cechy wspólne oraz różnice, wychodząc od jasnych kryteriów filozoficznych. Refleksja życiowa to swoiste przekonanie autora o ulotności, przemijaniu, niedocenianiu materiałów recenzyjnych, opinii, komentarzy, opisów, uwag. Tego typu teksty nie są zwykle publikowane (zwłaszcza recenzje wydawnicze), nie są także przez nikogo (z szerszej publiczności naukowej) czytane, giną zazwyczaj w teczkach z materiałami recenzyjnymi, aby po latach być jedynie częścią spuścizn zebranych w zbiorach rękopiśmiennych bibliotek naukowych. Nawet recenzje przygotowane do druku i publikowane jako dodatki do rozmaitych czasopism naukowych nie cieszą się wysokim prestiżem wśród piszących i czytających teksty filozoficzne. Proponowana książka pragnie tę tendencję w jakiś stopniu przezwyciężyć. Analiza książek zachęca do ich czytania przez innych odbiorców, do szukania dalszych lektur, do rozwoju wiedzy i refleksji.

Wydanie książki dofinansowano ze środków Naukowego Towarzystwa Tomistycznego pochodzących z Funduszu na działalność statutową.

E-Book do pobrania gratis ze strony Naukowego Towarzystwa Tomistycznego – www.tomizm.org

Nota o Autorach

Anton Adam – ks. prof. dr. hab., kapłan diecezji bańsko-bystrzyckiej (Słowacja). Stopnie naukowe uzyskał na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Obecnie wykłada na Wydziale Teologii Uniwersytetu Komenskigo w Bratysławie oraz na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Trnavskiego także w Bratysławie. Od 2005 roku popularyzuje teologię katolicką w radiu „Lumen”. Jest autorem ponad dwustu artykułów naukowych, które zostały opublikowane na Słowacji, w Polsce, na Czechach, w Rosji i na Ukrainie. Należy do Polskiego Towarzystwa Mariologicznego, Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Europejskiego Towarzystwa Teologii Katolickiej, Rady Ekumenicznej Konferencji Episkopatu Słowackiego, Rady Naukowej „Rocznika Tomistycznego”, Rady Naukowej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu w Trnawie oraz Naukowego Towarzystwa Tomistycznego.

Artur Andrzejuk – prof. dr. hab., prof. zwyczaj. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW), na którego Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej kieruje Katedrą Historii Filozofii. Przewodniczący Naukowego Towarzystwa Tomistycznego, redaktor naczelny „Rocznika Tomistycznego”. Autor szeregu publikacji z zakresu teologii średniowiecznej, tomizmu, etyki i klasycznej filozofii człowieka. Interesuje się problematyką uczuć, sprawności i cnót moralnych, relacji osobowych. Jest uczniem Profesora Mieczysława Gogacza.

Nr ORCID: 0000-0002-7926-4070

Izabella Andrzejuk – dr, członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego oraz członek redakcji „Rocznika Tomistycznego”. Jest autorką ponad osiemdziesięciu artykułów o tematyce filozoficznej. Zainteresowania naukowe: historia filozofii (arystotelizm, tomizm, filozofia polska); filozofia, etyka, klasyczna teoria człowieka, filozoficzne podstawy mistyki. Napisała książkę pt. *Filozofia przyjaźni. Tomasz z Akwinu* (Warszawa 2007), (wspólnie z Arturem Andrzejukiem) *Tomasz z Akwinu jako etyk* (Warszawa 2021) oraz *Od etyki Arystotelesa do filozofii moralnej Tomasza z Akwinu* (Warszawa 2021). Nr ORCID: 0000-0002-4961-2580

Paweł Borkowski – dr, absolwent Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (licencjat, magisterium, doktorat). W życiu zawodowym pełnił różnorodne funkcje i zajmował różne stanowiska, m.in. nauczyciela, wykładowcy, tłumacza, publicysty. Obecnie tłumaczy dla wydawnictwa „eSPe”.

Agnieszka Gondek – dr nauk humanistycznych, filozof, absolwentka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Urzędnik państwowy w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej w Warszawie. Członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Specjalizuje się w zakresie filozofii wychowania. Nauczycielka akademicka z kilkuletnim doświadczeniem w zakresie nauczania filozofii i etyki, w tym etyki zawodu i historii filozofii. Opublikowała książkę *Filozofia wychowania. Filozofia jako podstawa wykształcenia ogólnego w szkole średniej* (Warszawa 2022). Zainteresowania naukowe skupiają się wokół antropologii filozoficznej, etyki, metafizyki i filozofii wychowania.

Nr ORCID: 0000-0003-1308-6424

Natalia Herold – mgr, absolwentka administracji na Uniwersytecie Gdańskim (lic.) oraz kierunku „samorząd terytorialny i polityka regionalna” na Uniwersytecie Warszawskim (mgr). Jest doktorantką filozofii Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz sekretarzem Zarządu Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Publikuje w „Roczniku Tomistycznym”.

Nr ORCID: 0000-0003-4761-9495

Marcin Karas – prof. dr hab., historyk filozofii - pracuje w Zakładzie Filozofii Polskiej Instytutu Filozofii UJ. Prowadzi badania z historii idei i z filozofii średniowiecznej, jest autorem ponad 180 publikacji. Ostatnio zajmuje się głównie kosmologią wczesnonowożytną i filozofią dziejów. Opublikował m.in. książki: *Koncepcja czasu w pismach Williama Ockhama* (Kraków 2003), *Natura i struktura wszechświata w kosmologii św. Tomasza z Akwinu* (Kraków 2007), *Z dziejów Kościoła. Ciągłość i zmiana w Kościele rzymskokatolickim w XIX i XX wieku* (Sandomierz 2008), *Integryzm Bractwa Kapłańskiego św. Piusa X* (Kraków 2008), czy też *Historiozofia Teilharda de Chardin wobec tradycyjnej myśli chrześcijańskiej* (Kraków 2012), *Książki Tomistycznie odczytane* (Warszawa 2022) oraz liczne artykuły i przekłady.

Nr ORCID: 0000-0002-2288-9512

Paweł Lesiński – dr, adiunkt w Katedrze Doktryn Polityczno-Prawnych i Prawa Rzymskiego na Wydziale Prawa i Administracji UMCS. Autor szeregu artykułów naukowych oraz rozdziałów w monografiach. W swojej działalności badawczej skupia się na zagadnieniach prawa niemieckiego i niemieckiej myśli politycznej i prawnej. Szczególnym zainteresowaniem darzy koncepcje niemieckiego liberalizmu oraz państwa socjalnego. Członek Stowarzyszenia Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej – Sekcja Polska IVR oraz Polskiego Towarzystwa Historii Prawa. Członek Zarządu - Sekretarz Stowarzyszenia Stypendystów DAAD w Polsce. Współpracuje również z Wyższą Szkołą Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie.
Nr ORCID: 0000-0001-6522-3625

Bożena Listkowska – dr, adiunkt w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Ukończyła studia filologiczne na Wydziale Humanistycznym Akademii Bydgoskiej oraz studia filozoficzne na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Doktorat nauk humanistycznych w zakresie filozofii otrzymała na UKSW w wyniku obrony rozprawy pt. *Łowańskie modyfikacje tomizmu tradycyjnego w pracach ks. Piotra Chojnackiego*; wersja książkowa: *Tomizm otwarty Piotra Chojnackiego* (Bydgoszcz 2014). Prowadzi badania nad współczesną filozofią polską. Przedmiotami jej zainteresowań są w szczególności filozofia człowieka i metafizyka. Współredaktor serii książek: *Tomizm polski 1879–1918. Słownik filozofów* (2014); *Tomizm polski 1919–1945. Słownik filozofów* (2014); i *Tomizm polski 1946–1965. Słownik filozofów* (2015). Członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego.
Nr ORCID: 0000-0002-6635-5934

Małgorzata Łuszczynska – dr hab., prof. ucz. UMCS, pracownik w Katedrze Doktryn Polityczno-Prawnych i Prawa Rzymskiego na Wydziale Prawa i Administracji UMCS. Jest autorem licznych publikacji naukowych z zakresu filozofii prawa oraz historii doktryn polityczno-prawnych. Jej zainteresowania naukowe oscylują wokół problematyki społecznej nauki Kościoła katolickiego, tomizmu, myśli politycznej i prawnej średniowiecza, normatywizmu i jego krytyki, rozwoju filozofii prawa w okresie dwudziestolecia międzywojennego w Polsce. Członek Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, Polskiego Towarzystwa Myśli Politycznej. Redaktor czasopisma „Annales UMCS sekcja G (lus)”.
Numer ORCID: 0000-0002-4387-8820

Konstanty Milancej – student filozofii na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego.

Maciej Nowak – inż. lic., obecnie kontynuuje studia magisterskie na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego, absolwent studiów inżynierskich kierunku Elektrotechnika na Politechnice Warszawskiej, członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Jest zainteresowany logiką i historią filozofii.

Tomasz Pawlikowski – dr hab., pracownik naukowy w Bibliotece Publicznej m. st. Warszawy – Bibliotece Głównej Województwa Mazowieckiego. Członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Opublikował kilkadziesiąt tekstów naukowych w formie artykułów, recenzji lub monografii, głównie z zakresu filozofii, z których największe znaczenie ma książka *Prawda następstwem istnienia. Problem prawdy w interpretacji św. Tomasza z Akwinu* (2013). Jest ponadto autorem 127 haseł w *Powszechnej Encyklopedii Filozofii* i 32 w *Encyklopedii Filozofii Polskiej*. Podejmuje także tematy związane z historią księgozbiorów.
Numer ORCID: 0000-0003-0618-611X

Magdalena Płotka – dr hab., profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Z-ca redaktora naczelnego „Rocznika Tomistycznego”, członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Interesuje się średniowieczną filozofią praktyczną, historią filozofii polskiej w XV i XVI wieku, paleografią łacińską oraz filozofią współczesną. Jest autorką książki *Metafizyka i semantyka. Filozofia Jana Wersora* (Warszawa 2013), *Filozofia jako praktyka. Myśl krakowskiego praktycyzmu w XV i XVI wieku* (Warszawa 2016) oraz *Tomasz z Akwinu o przyjemności* (Warszawa 2021). Publikuje w „Rocznikach Filozoficznych”, „Edukacji filozoficznej”, „Filo-sofij”, „Roczniku Tomistycznym” i in.
Numer ORCID: 0000-0002-6993-2178

Jan Pociąg – mgr inż., magister teologii. Przygotował rozprawę doktorską w Instytucie Filozofii UJ na temat związków filozofii ks. prof. Tadeusza Wojciechowskiego z odkryciami fizyki i biologii dwudziestego wieku (2017). Jego zainteresowania naukowe skupiają się wokół aktualizacji tomizmu w oparciu o współczesny obraz świata opracowany przez nauki przyrodnicze.

Jest członkiem Sodalicji Świętej Jadwigi Królowej.
Numer ORCID: 0000-0001-5698-6401

Peter A. Redpath – jest rektorem Adler-Aquinas Institute; jest również dyrektorem Aquinas School of Leadership, kierownikiem studiów tomistycznych w Holy Apostles College and Seminary (USA), a także aktywnym badaczem na Uniwersytecie Abat Oliba w Barcelonie (Hiszpania).

Karolina Sienkiewicz – magister pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej, absolwentka i wykładowca Akademii Białskiej im. Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Jej zainteresowania naukowe oscylują wokół pedagogiki przedszkolnej, komunikacji społecznej i pedeutologii nauczyciela.
Numer ORCID: 0009-0004-7424-8989

Tomasz Łukasz Stanowski – magister filozofii, doktorant na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Przygotował rozprawę doktorską o Józefie Gołuchowskim pod kierunkiem prof. dr hab. Marcina Karasa.
Numer ORCID: 0000-0002-7462-9667

Antoni B. Stępień – prof. zw. dr hab., emerytowany profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Głównym przedmiotem jego zainteresowań filozoficznych są trzy dyscypliny: teoria poznania, metafizyka i estetyka. W teorii poznania podejmował fenomenologiczną analizę deskrypcyjną, dyskusję ze sceptycyzmem oraz obronę możliwości wiedzy koniecznej dotyczącej świata. Jego teorię poznania należałoby określić mianem fundacjonalistycznej, maksymalistycznej i realistycznej. W metafizyce argumentuje za pochodnością świata od bytu absolutnego, osobowego, nieskończonego, wszechwiedzącego, wszechmocnego i nieskończenie dobrego; za odrębnością substancjalną człowieka w stosunku do innych bytów, w tym za niematerialnością najważniejszych działań umysłu ludzkiego oraz za istnieniem wolnej woli. Tezy te skłaniają go do uznania, że sens życia ludzkiego wykracza poza istnienie w świecie materialnym w takiej formie, w jakiej go teraz znamy. W stosunku do swego stanowiska filozoficznego używa określenia: „tomizm egzystencjalny w niektórych sprawach fenomenologizujący”. W estetyce podlega wpływowi fenomenologii w wydaniu Ingardena, a szczególnie aksjologii fenomenologicznej. Jest autorem takich prac jak: *Wstęp do filozofii* (5 wydań); *Wprowadzenie do metafizyki*

(Kraków 1964); *O metodzie teorii poznania* (Lublin 1966); *Elementy filozofii* (Lublin 1980); *Propedeutyka estetyki* (2 wydania); *Zagadnienie punktu wyjścia w filozofii. Teorie relacji: filozoficzne i logiczna* (Lublin 2005); *Studia i szkice filozoficzne* (3 tomy, Lublin 1999 – 2015).

Marian Szymonik – ks., dr hab. nauk humanistycznych w zakresie filozofii. Wykładowca Wyższego Seminarium Duchownego w Częstochowie; „profesor stały” i wykładowca w Wyższym Instytucie Teologicznym w Częstochowie. Członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Nr ORCID: 0000-0002-0796-8001

Michał Zembrzusi – dr hab., profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Pełni funkcję Zastępcy Przewodniczącego Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Jest dyrektorem serii wydawniczej „Biblioteka Rocznika Tomistycznego”. Interesuje się problematyką epistemologiczną w starożytności i średniowieczu, a szczególnie problematyką pamięci i teorią intelektu możliwościowego i czynnego. Jest współredaktorem książek w serii „Opera Philosophorum Medii Aevii”. W 2019 roku opublikował monografię pt. *Filozofia intelektu. Tomasa z Akwinu koncepcja intelektu możliwościowego i czynnego*. Jest autorem przekładów: Tomasz z Akwinu, *Komentarz „O pamięci i przypominaniu”* (Warszawa 2012), Tomasz z Akwinu, *Komentarz do De hebdomadibus Boecjusza* (Warszawa 2021) oraz Tomasz z Akwinu, *Kwestia o substancjach duchowych* (Warszawa 2023). Nr ORCID: 0000-0003-4647-479X

Michał Ziółkowski MI – dr, członek Zakonu Posługujących Chorym (*Ministri Infirmorum*), członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Autor książki *Pokonać śmierć czy zmienić człowieka. Ideologia współczesnego transhumanizmu wobec heterodoksji Mikołaja Fiodorowa* (Warszawa 2020), *Biblijny ślad pięty. Na tropach antychrysta* (Warszawa 2022). Publikuje w kwartalniku „Fides et Ratio”, serii „Universum Ethicae Christianae” oraz „Roczniku Tomistycznym”. Zainteresowania naukowe skupia wokół: filozoficzno-teologicznej analizy transhumanizmu oraz związanych z tym nurtem problemów bioetycznych i etyce sztucznej inteligencji; ewolucji idei antychrysta w tekstach biblijnych; filozofii tomizmu konsekwentnego; koncepcji myślicieli rosyjskiego renesansu filozoficzno-religijnego. Nr ORCID: 0000-0001-5369-071X